

Bij Open Deur nummer 2, februari 2007

In gesprek over: **Spot**

Het belachelijk maken van godsdienst en grappen maken over God zijn bekende verschijnselen in Nederland en in de westerse cultuur. Toen dagbladen in het Midden-Oosten Deense cartoons publiceerden waarin grappen werden gemaakt over de islam, volgden heftige demonstraties. In één keer was er veel internationale aandacht voor deze cartoons. De overwegend islamitische samenleving in het Midden-Oosten vond dat hun profeet Mohammed en hun godsdienst ernstig was beledigd.

Door de gebeurtenissen rond de Deense cartoons gingen veel mensen nadenken over vragen als: Mogen tekenaars van spotprenten spotten met godsdienst? Mogen dagbladen dit soort spotprenten publiceren? Voelen islamieten zich terecht beledigd of moeten zij accepteren dat dit valt onder de vrijheid van meningsuiting? Daarbij kwam ook de volgende vraag voor christenen in Nederland op tafel: Waarom voelen Nederlandse christenen zich niet beledigd wanneer er vergelijkbare spotprenten over Jezus Christus of hun godsdienst worden gepubliceerd?

(N)Iemand mag de spot drijven met dat wat voor mij heilig is

'Op bladzijde 4 en 5 vindt u vier reacties op deze stelling. Geef voordat u deze reacties leest eerst zelf een reactie op de stelling.

- *Vindt u ook dat iemand de spot mag drijven met wat voor u heilig is?*
- *Vindt u het terecht dat wij in onze vrije samenleving het risico lopen bekritiseerd, bespot en soms zelf beledigd te worden? Moeten we dat accepteren?*

Lees tot besluit, afhankelijk van de tijd die u heeft, een of meerdere van de reacties uit 'Open Deur' hardop voor. Na elke reactie is er kort gelegenheid om te reageren.

Alleen God is heilig

Erik Borgman stelt in zijn reactie op de stelling, dat gelovigen er tegen moeten kunnen als iemand hun beeld van God bespot (bladzijde 4). Hij schrijft: 'Gelovigen weten – of horen te weten – dat hun beeld van God niet heilig is. Alleen God is heilig. Daarom moeten gelovigen het kunnen hebben als iemand hun beeld van God bespot. Ze zouden het zelfs moeten toejuichen. Onze beelden van God moeten steeds weer worden stukgeslagen. Dat weet niet alleen het christendom, dat weet ook de islam.' (.....) 'Niemand kan een ander ertoe dwingen zijn God te laten lasteren, dat wat hem of haar het meest heilig is. Maar wie het op kan brengen, die laat zien dat zijn God niet van hem of haar is. Hij of zij is van de God wiens rijk nog moet komen. Wiens rijk komt, anders dan iemand zich ook maar kan voorstellen.'

- *Is het onderscheid dat Erik Borgman maakt tussen het beeld, dat iemand heeft van God en God zelf, terecht? Hoe is dat voor u?*

Onze wereld is veranderd

Op bladzijde 4 en 5 schrijft Kathleen Ferrier: 'Onze wereld is veranderd. Vroeger had alles zijn eigen plek: we hadden noord en zuid, oost en west, links en rechts, eerste, tweede en derde wereld. Vandaag is er geen eigen plek meer. Alles en iedereen loopt en beweegt door en naast elkaar. De mensen die vroeger in de zendingsgebieden dankbaar en blij op onze hulp zaten te wachten, zijn nu onze burens, die een beroep doen op ons. Tot 11 september 2001 was alles nog overzichtelijk. Mensen kwamen hiernaartoe, maar we hoefden hen niet echt serieus te nemen, meende men. Onder het mom van tolerantie en vanuit een diep gewordeld superioriteitsgevoel liet

men de nieuwkomers achteloos links liggen. Dat kan nu niet meer: De machtsverhoudingen zijn veranderd.'

- *Vindt u ook dat Nederland is veranderd sinds de aanslag op het WTC in New York op 11 september 2001? Zo ja, wat is er volgens u veranderd?*
- *Moeten autochtone Nederlanders zich duidelijker gedragen en uitspreken tegenover allochtone Nederlanders of omgekeerd?*
- *Hoe kun je met respect met elkaar omgaan?*

Vrijheid van meningsuiting

Rogier Havelaar formuleert in zijn reactie op bladzijde 5 wat vrijheid van meningsuiting is. Hij stelt: 'De bedoeling van vrijheid van meningsuiting is dat mensen zichzelf kunnen zijn in een maatschappij en hardop kunnen bekritisieren waarmee zij het niet eens zijn.'

- *Kunt u zich in deze formulering vinden?*
- *Hij stelt dat zowel Hirsi Ali - die vindt dat zij het recht heeft om iemand anders te kwetsen - als moslims - die met geweld reageren op spot - fout zitten. Bent u het hiermee eens?*

Wennen aan satire en spot

Maria Dijkstra stelt in haar bijdrage 'Voor of tegen Fons' op bladzijde 8 dat Nederlanders vanaf de jaren '60 moesten wennen aan kritiek op de kerken door cabaretiers als Fons Jansen en Wim Sonneveld. Langzamerhand zijn wij Nederlanders daar aan gaan wennen.

- *Bent u het eens met de reactie van Maria Dijkstra?*
- *Wat vindt u van de huidige generatie cabaretiers, voor wie niets meer heilig lijkt te zijn. God, koningin Beatrix of Balkenende worden op de hak genomen of nog erger: worden vernederend neergezet. Moeten we daar ook aan wennen?*

Vertrouwen op God

Maarten den Dulk schrijft over de profeet Elia, die vrij ver ging in het bespotten van een andere godsdienst. Den Dulk geeft aan dat Elia niet te ver ging. Elia spot niet ten koste van de Baäl-profeten, omdat Elia er niet van uit gaat dat zijn eigen godsdienst beter is. Hij daagde hen wel uit, maar hij paste geen trucs toe. Integendeel: Elia vertrouwde geheel op God. Dat is een belangrijk verschil in je houding.

- *Vindt u dat dat wij op deze manier, inclusief de confrontatie maar met vertrouwen op God, andere godsdiensten moeten benaderen?*

Met humor

Op bladzijde 11 staat een kort Joods verhaal. Lees dat met elkaar. Joodse wijsheid en chassidische verhalen geven aan dat humorvol reageren een sterk middel is. Is dat niet de beste manier van reageren op spot?

- *Kent u zelf situaties, waarin iemand anders u bespote? Hoe reageerde u, met humor of anders?*
- *Of kent u situaties van de televisie, waarin het christendom, jodendom of de islam werden bespot? Hoe reageerden de mensen, die daarbij waren betrokken?*

Deze leidraad werd geschreven door Burret Olde, werkzaam als gemeenteadviseur voor de classis Alkmaar van de Protestantse Kerk in Nederland.

Contactpersoon voor een gratis abonnement op deze gespreksleidraad is (mw) Jos Postma, telefoon (030) 880 1486, e-mail: j.postma@pkn.nl.

Voor een abonnement op *Open Deur, oecumenisch maandblad over vragen van geloven en leven, voor mensen binnen en buiten de kerken* neemt u contact op met Boekencentrum Uitgevers, telefoon (079) 362 8628.